

Geň galdym, gynandym

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler, Ýatlamalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Geň galdym, gynandym GEÑ GALDYM, GYNANDYM

Ýurdy ullakan türmä öwrüp taşlan ýeke-täk faktor – gorkudyr. Birnäçe ýyl öň bile işleşdik, soň žurnalistikadan daşlaşyp, senaristlige geçdi.

Egeýli söwdagär maşgalanyň taryhyny kitaplaşdyrды. Kitaby ýazyp ýörkä bu barada gürleşipdik. Iň soňky gezek «kitaby nirede çap etdirip» boljagyny sorapdy.

«Kırmızı Kedi» neşirýatynyň amatly bolubiljegini, hatda neşirýatyň kitabyň satuwyny-da öz boýnuna alybiljegini aýtdym. Aradan ep-esli wagt geçdi... Geçen hepde ol ýazan kitabyny alup geldi. “Kırmızı Kedi” neşirýatyna näme boldy?» diýip soradym. – Maşgala gorkdy, «indem maliýe inspektorlary bilen gidişesimiz gelenok» diýdiler, barybir kitaby-da dost-ýarlaryna ýeter ýaly az mukdarda çap etdirdiler!

Gynandym. Iki sebäpden:

Birinjisi – tanşymyň birnäçe ýylyny sarp edip ýazan saldamly kitabynyň giň okyjylar köpçüligine ýetmän galjagyna...

Ikinjisi – şeýle kitaplar taryhyň gözli çeşmeleridir. Egeýli türküň önümçilikde we söwda işlerinde haýsy päsgelçilikleri aşandygy, maşgalasynyň geçen ýoly we başgalar geljekki nesiller üçin uly ähmiýeti we öwredijilik gymmaty bar. Aslynda bu göreş gorkusyzlygyň hekaýatydyr. Çünki **gorkup üstünlik**

gazanyp bolmaýar...

* * *

Serwet Topaloglynyň ady köpüňize tanyş däldir diýip çaklaýaryn. Onuň adyny menem 2010-njy ýylda «Doğan Gazetecilik» žurnalistler şereketiniň adminstrasiýasynyň başlygy bolanda eşdipdim...

Şereketleriň sagdyn ösüşini üpjün etmek, hilini ýokarlandyrmak üçin «Türk Siemens», «Yaşar Holding» ýaly Türkiýäniň öňdebaryjy kompaniýalarynda ýolbaşçy wezipelerde işlerdi. «TÜSİAD»-yň Ösüş we bäsdeşlik boýunça iş toparynyň başlygy boldy...

Dört aý mundan öň geçen ýoluny, bilýänlerini, tejribesini gürrüň berýän «Ýurt dolandyryşy» (“Ülke Yönetimi”) atly kitabyňy çap etdirdi. Sag bolsun, awtograf ýazyp maňa-da bir nusgasyny ugradypdyr.

Sözümiň şu ýerine çenli «bäh» diýdirýän zat ýok. Emma...

Kitaby çap etdirmek aňsat düşmedi. Öz sözlerine salgylanaýyn:

«- Maşgala dostum we aragatnaşyk ulgamynyň öňbaşçylaryndan Ali Saýdam bu kitaba turuwbaşdan garşy çykdy. Tutarygy-da, şereketiň dolandyryşynda şumada çenli gazanan at-abraýymyň ýurt dolandyryşy ýaly tapawutly we çylşyrymly meselede durjak pozisiýam sebäpli bir gijede bozulma howpunyň ýokary bolmagydy. Onuň bu tankydy belligi sebäpli kitabyň başky nusgalaryny boýdan-başa gözden geçirmäge mejbur boldum. Munuň özi dokuz aýa çekdi...”

* * *

Diňe munuň bilenem gutaranok.

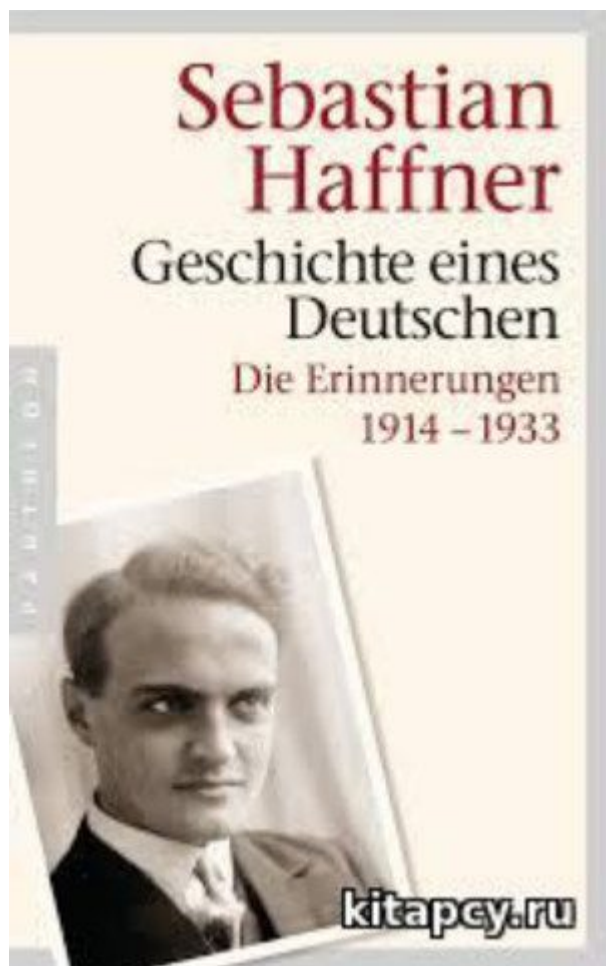
Kitaba awtoryň maşgalasyndanam nägilelik bildirenler bolupdyr: «- Gyzym Rana-da kitabyň mazmunynyň saldamlydygynh we gündelik syýasy konstrukturasy bilen epeý ilteşiklidigini ýañzytdy. Gündelik syýasatdan daş durmagymy ündäp, problema döredip biljek proseduralara taýýarlykly däldigini aýtdy. Menem oňa «Bu ýurt biz türkleriň watany dälmi näme, başga gidere ýerimiz ýok, ýurdumyz üçin öz derejämizde güýjümüziziň yetdiginden döredip bilenlerimizi we dogry saýýanlarymyzy batyrgaýlylyk bilen dogry şekilde paýlaşyp, jogapkärçilik duýmalydyrys» diýdim...»

Bu setirleri okap geň galdym. Adamlaryň üstündäki syýasy-psiologiki basyş nähili derejä gelipdir? Serwet Topaloglynyň kitabyňy okadym, men-ä gorkar ýaly zat tapmadym. Tersine, ýokary okuw jaýlarynda okuw gollanmasy hökmünde ulanylmagynyň gerekdigini pikir etdim...

* * *

Gorkynyň döreden psihologiki ünjüsi – birahatlyk diňe şahsyň özi bilen baglanyşykly faktor däl. **Awtoritar hökümetlerde gorky ýokanç formada kollektiwleýin görnüşe öwrülýär.** Hem

gorky režimi iň esasynda jemgyýetdäki adamlaryň biri-birlerinden üznüleşmegine, ynamsyzlygyň artmagyna, jemgyýetdäki taraplaryň biri-birlerini bütretjek bolmagyna we hyzmatdaşlyga esaslanýan işleriň azalmagyna, söz azatlygynyň çäklendirilmegine, ideallaryň derňelmegine getirýär...

Sebastýan Hafneriň ýazan «Bir nemesiň başdan geçirmeleri. Ýatlamalarym (1914-1933)» («История одного немца – не роман и не мемуары» / “Bir Alman’ın Hikâyesi- Hatırlamalarım (1914-1933)”) atly kitaby munuň deňsiz-taýsyz beýanydyr.

Aýratynam Rananyň kakasyna bildiren nägileligi bu kitaby ýadyma saldy. Hafneriň aýrmagyna görä üznüksiz syýasy çarkandaklyga sezewar bolan ýaş nemes nesli şahsy durmuşyň beýik, ajaýyp we ýaşamaga mynasyp ýagdaýa getirip boljagyny hiç mahal öwrenmändi...

Gorkmaly ýeke zat bar, olam gorkynyň özi...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 13.01.2023 ý. Publisistika